

1. ПРЕДМЕТ И МЕТОДИ НА ОБЩАТА ИКОНОМИЧЕСКА ТЕОРИЯ (МИКРО- И МАКРОИКОНОМИКА)

1. Възникване и развитие на икономическата наука. Предмет на общата икономическа теория
2. Основният икономически проблем
3. Граница на производствените възможности
4. Методология, функции и раздели на общата икономическа теория

Чрез изучаването на първата глава се получават знания за основните понятия и концепции на икономическата наука, установяват се възможностите за обясняване и анализиране на обективните явления на икономическия живот. Разкрива се историческия път на възникване и утвърждаване на икономическата наука, съвременното състояние на теоретичното икономическо знание и неговата практическа роля в съвременното общество.

1.1. ВЪЗНИКВАНЕ И РАЗВИТИЕ НА ИКОНОМИЧЕСКАТА НАУКА. ПРЕДМЕТ НА ИКОНОМИЧЕСКА ТЕОРИЯ

Икономическата наука възниква като опит на човека да даде систематизирано изложение на икономическите факти и процеси. Още в дълбока древност (Гърция, Рим, Китай) учените философи са се опитвали да отговорят на редица икономически въпроси.

Аристотел (384–322 г. пр.н.е.) е дефинирал икономиката като богатство, състоящо се от материални блага и се е отнасял неблагоприятно към хрематистиката като богатство от пари. Платон (427–347 г. пр.н.е.) е един от първите, който достига до разбирането за размяната като процес на съизмерване и изравняване на различни стоки и поставя въпроса за обективната основа и равнището на цените. Мислителите на Древен Рим – Сенека (4 г. пр.н.е.–65 г.) и Лукреций Кар (99–55 г. пр.н.е.) са изследвали икономическата причина за разложението и гибелта на робството. През Средновековието Август Блажени (353–430 г.) и Тома Аквински (1225–1274 г.) проповядват ново отношение към труда, богатството и частната собственост. Характерното за мислителите през този период е, че те не са отделяли икономическите аспекти на обществените процеси. В техните учения икономическите възгледи са съпътствали философските, моралните, историческите и други идеи.

Като **самостоятелна наука икономическата теория** се утвърждава през XVIII век. Счита се, че с публикуването през 1776 г. на книгата на Адам Смит (1723–1790 г.) "Богатството на народите" се поставя началото на систематическото изложение принципите на пазарната икономика. През този период съществуващият икономически ред започва да се разпада. Появяват се условия за възникване на нов тип стопанство, основаващо се на пазарните икономически отношения между труда и капитала.

Идейни предшественици на икономическата наука са представителите на **меркантилизма**, които считат, че източник на богатството е търговията, а

предмет на икономическата наука – стоковото и парично обръщение. По-късно се появява учението на **физиократите**, които преодоляват неправилните схващания на меркантилистите за източника на богатството и издигат на свой ред представата си за него – селскостопанското производство. Насочването на вниманието към сферата на производството на материалните блага е важен момент за утвърждаването на икономическата наука, но свеждането ѝ само до един отрасъл (селското стопанство) ограничава възможностите за изграждане на цялостна представа за икономическите процеси. Този недостатък на идеите на физиократите се избягва от представителите на **класическата школа** – А. Смит, Дейвид Рикардо (1772-1823 г.). Те смятат, че богатството на нациите се създава във всички отрасли на материалното производство и поставят основите на трудовата теория на стойността. Адам Смит разкрива ролята на производителния труд и условията за получаване на печалба като източник за нарастване на богатството. Д. Рикардо изгражда единна концепция за научно обяснение на икономиката като сложна система и поставя като централен въпрос на икономическата наука разпределението на националния доход.

Особено място в историята на икономическата наука заемат **марксизмът** като критическо отражение на икономическите процеси в условията на капиталистическата частна собственост. К. Маркс (1818-1883 г.) изследва зависимостта между производителните сили и производствените отношения и обосновава условията за изменение на социалния строй на обществото.

Неокласическата школа доразвива идеите на икономистите класици. Една част от нейните представители - Уилям Джевънс (1835-1882 г.), Карл Менгер (1840-1921 г.), Леон Валрас (1834-1910 г.) създават теорията за пределната полезност и определят субективните оценки на индивидите за полезността на благата като определящ фактор за размяната и цената.

Алфред Маршал (1842-1924 г.) се смята за основател на **съвременната микроикономика**. Той въвежда нови подходи и понятия – равновесния анализ, еластичността като измерител на реакцията на една икономическа величина при промяна на друга величина, понятията за краткосрочност и дългосрочност в икономиката и др. А. Маршал възприема професията на икономиста за благородна, тъй като тя е насочена към постигане на по-добро материално здраве (икономическо благополучие) за всички хора.

С името на Джон М. Кейнс (1883-1946 г.) е свързана появата на ново направление в икономическата мисъл – **кейнсианството**. То поставя в центъра на изследванията макроикономическия анализ. Кейнс се отказва от някои основни принципи на неокласическата теория и преди всичко от тезиса, че пазарът е саморегулираща се система. Според него пазарът не осигурява "ефективно търсене" и затова то трябва да бъде стимулирано от държавата. Чрез провежданата парично-кредитна и фискална политика се цели да се стимулират потребителските разходи на домакинствата и частните инвестиции на фирмите, което ще доведе до нарастването на националния доход.

През 70-те години на ХХ век постепенно кейнсианските идеи губят своята значимост и биват заменени с нови. Особено активни в противопоставянето на кейнсианството са възгледите на икономистите, формиращи новата класическа макроикономика и икономическата теория на предлагането. Особена актуалност придобива **монетаризмът** като икономическа доктрина, която определя първостепенната роля на парите, реализираща се в условията на саморегулиращата се пазарна система и ограничена държавна намеса. Основен представител на това направление е Милтън Фридман (р.1912).

Представителите на **икономиката на предлагането** приемат, че за икономиката е здравословно вниманието да се насочи не към търсенето, а към съвкупното предлагане. Те препоръчват намаляване на данъците, облекчения за фирмите, мерки за ограничаване на регулирането и др. **Теорията за рационалните очаквания** е едно от най-новите направления на икономическата теория. В рамките на това направление се прави опит за анализ на макроикономически проблеми чрез методите на микроикономиката. Приема се, че икономическите агенти са способни бързо да се приспособяват към динамиката на икономическата конюнктура, използвайки наличната информация. Рационалният икономически субект е способен да взема правилни решения и оттук се прави изводът, че намесата на държавата в икономиката е ненужна.

Икономическите идеи са резултат и отражение на времето, в което са възникнали. Тези от тях, които са получили потвърждение за своята правилност, са се съхранили и оказват влияние върху живота на хората. Джон Кейнс пише, че "...идеите на икономическите и политическите мислители, и когато те са прави, и когато грешат, са по-влиятелни, отколкото обикновено се счита. Хората на практиката, които считат себе си за напълно лишени от всякакво интелектуално влияние, са често робини на някой икономист от миналото"¹.

Богатството на идеи в съвременната икономическа наука може да се установи чрез обобщаване и систематизиране на голямото разнообразие от определения, които се срещат в учебниците по обща икономическа теория (микроикономика и макроикономика). Най-важните от тях, приведени в един от най-популярните учебници, се свеждат до разбирането, че икономиката:

- изучава как цените на труда, капитала и земята ... се използват за разпределение на ресурсите;
- изследва поведението на финансовите пазари и анализира как те разпределят капитала в икономиката;
- анализира влиянието на държавното регулиране на икономиката и ефективността на пазара;
- изучава разпределението на доходите и предлага помощи за бедните, които не вредят на икономиката;
- изследва влиянието на държавните разходи, данъците и бюджетния дефицит върху икономическия растеж;
- изучава нарастването и намаляването на безработицата и обема на производството, формиращи деловия цикъл и разработва държавната политика, насочена към повишаване на темповете на икономически растеж;
- изучава моделите на търговия между страните и анализира влиянието на търговските бариери;
- изследва икономическия растеж в развиващите се страни и предлага пътища за ефективното използване на ресурсите.

Посочвайки, че списъкът с определения може да се увеличи многократно, П. Самуелсон и У. Нордхаус предлагат следното определение: "Икономиката (икономическата теория) е наука за това как обществото използва редките ресурси за производство на ценни стоки и за тяхното разпределение между хората"².

Определението включва две основни концепции на икономиката – ограниченост на ресурсите и богатата и необходимост от ефективното им разпределение и

използване. То отразява т.нар. основен икономически проблем.

1.2. ОСНОВНИЯТ ИКОНОМИЧЕСКИ ПРОБЛЕМ

В основата на икономическата наука стоят два фундаментални факта – първият отразява неограничеността на материалните потребности на обществото, а вторият отчита ограничеността на ресурсите за производството на стоките и услугите. В противоречието между неограничеността на човешките потребности и ограничеността (оскъдността) на производствените ресурси са заложили основните проблеми на икономиката.

Потребността е състояние на индивида, свързано с усещането за недостиг, което той се стреми да преодолее. Съществува голямо разнообразие от потребности: според неотложността – *първични и вторични*; според възможностите за задоволяване – *индивидуални и колективни*; според връзката с цените на стоките и услугите – *еластични и нееластични*. Материалните потребности включват освен човешките и потребностите на частните предприятия и на правителствения сектор. Във всеки определен момент съществуват незадоволени потребности. Потребностите са свързани с историческото и социалното развитие на обществото. Те се изменят и нарастват под влияние на много фактори – технически прогрес, реклама и др. Потребностите стимулират икономическата активност на хората. Основна цел на всяка икономическа дейност е стремежът за задоволяване на непрекъснато изменящите се и нарастващи материални потребности.

Ресурсите са стоки и услуги (производствени фактори), използвани в процеса на производството. Те биват труд, земя, капитал, предприемачески способности.

Земя (природни ресурси) - включва както селскостопанските земи, така и запасите от естествени ресурси – вода, гори, полезни изкопаеми.

Труд – представя се чрез времето, изразходвано от човека в производствения процес. Определя се от физическите и умствените способности на хората, реализирани в трудовия процес. Той е първичен производствен фактор и е един от най-важните ресурси на съвременната икономика.

Капитал – това са блага (капиталови, инвестиционни), използвани за производство на стоки и услуги – сгради, машини, съоръжения, материали. Те са вторичен производствен фактор, тъй като са резултат на предишна производствена дейност. Капиталовите блага се наричат още "физически" капитал или "реален" капитал за разлика от парите, които често се наричат "финансов" капитал.

Предприемачески способности са функция на работната сила, изразяваща се в специфични умения за организация на производството и постигането на високоефективни резултати. Разглеждат се като самостоятелен ресурс поради нарасналото им значение в съвременната икономика.

Икономическите ресурси са ограничени както по естествени причини (земя, вода и др.), така и по икономически причини (машини, съоръжения, предприемачески способности). Винаги съществува несъответствие между

потребности и ресурси за производството на стоки и услуги, между желанието за по-високо потребление и реалните възможности за това.

Ограничеността на ресурсите изисква да се прави *избор* между възможността за тяхното разпределение и използване. Първият въпрос, на който трябва да се даде отговор, е какво да се произвежда, какви и в какво количество потребности трябва да бъдат удовлетворени. Един от критериите за избор са *алтернативните разходи*.

Ресурсите, които се използват на едно място, не могат в същото време да се използват и на друго място. Ако един участък земя е засят с пшеница, не може в същото време на него да се отглежда царевица. Не може един студент да бъде в едно и също време на лекции и на библиотека. Производството на стоки от едни и същи ресурси води до пропуснатата възможност да се произведе друга стока.

Алтернативните разходи са благата, които жертваме, за да получим избраното благо. Те се цената на пропуснатите възможности. Могат да бъдат изразени чрез стойността на следващата най-добра алтернатива за използване на дадените ресурси.

Алтернативните разходи имат следните основни характеристики:

- те са субективни – свързани са с оценките на икономическите субекти, които вземат решения;
- измерването на алтернативните разходи изисква време и информация;
- алтернативните разходи се изменят с времето и обстоятелствата.

В някои случаи алтернативните разходи могат да бъдат изразени чрез цената, която улеснява използването им при извършване на избор. Например таксата за обучение в университет е алтернативен разход. В други случаи някои парични разходи не се приемат като "жертва" – такива са разходите за дрехи и храна. Бюджетът на паричните разходи за обучение в университет включва: такса, разходи за книги, пътуване до къщи, храна и дрехи, лични разходи. Бюджетът на *алтернативните разходи* включва част от преките парични разходи - таксата, разходите за книги, пътуването до къщи плюс неполучените доходи (студентите са в трудоспособна възраст и редовното обучение е свързано със загуба на работна заплата). Бюджетът на алтернативните разходи служи да се вземе решение целесъобразно ли е или не обучението в университет, а бюджетът на паричните разходи показва колко пари реално трябва да се осигурят, за да се покрият разходите за обучението.

Вторият въпрос е как да се произвежда. Той е свързан с техническия прогрес и непрекъснатото нарастване на обществените потребности. Потребностите пораждаят стимул за развитие на производството, което от своя страна води до формиране на нови потребности. Така се осигурява непрекъснато взаимодействие между производство и потребности, което в качествен аспект се свързва с понятието "ефективност". *Ефективността* най-общо се изразява с отношението "резултат/разходи". То изразява връзката между количеството ресурси, използвани в производството и количеството на продукта (резултата). Нарастването на продукта при дадено равнище на разходите характеризира повишаването на ефективността и обратно – намаляването на продукта при дадено равнище на разходите – снижаване на ефективността. Приема се, че икономиката работи ефективно, когато не може да произведе повече от един

продукт, без да намали производството на някакъв друг продукт.

Приносът на икономическата наука е, че насочва производството към ефективното използване на ресурсите, към намаляване и избягване на загубите в производството.

Третият въпрос, който решава всяка икономическа система, е за кого да се произвежда. Той е свързан с принципите на разпределението на произведения продукт и позициите на потребителите в обществото. Основните фактори за това са собствеността върху производствените фактори и цените. Разпределението е в пряка връзка както с ефективността, така и със справедливостта.

1.3. ГРАНИЦА НА ПРОИЗВОДСТВЕНИТЕ ВЪЗМОЖНОСТИ

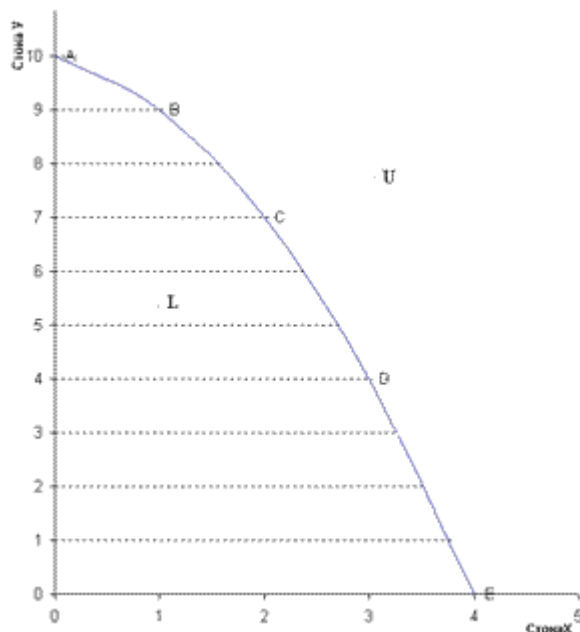
Границата на производствените възможности е широко използван инструмент за икономически анализ. Тя показва максималното количество продукция, което може да бъде произведено при пълно и ефективно използване на ресурсите и при неизменно равнище на технологиите.

С цел опростяване на анализа се допуска, че икономиката произвежда само два вида стоки, а предлагането на ресурси е неизменно. Възможните комбинации за производство на две стоки могат да бъдат представени чрез табл. 1.1. и фиг. 1.1.

Варианти	Стока "X"	Стока "Y"
A	0	10
B	1	9
C	2	7
D	3	4
E	4	0

Табл. 1.1. Алтернативни производствени възможности

Графично границата на производствените възможности се представя чрез кривата ABCDE (фиг. 1.1.)

Фиг. 1.1. Граница на производствените възможности

С помощта на границата на производствените възможности се илюстрират:

1) Заменяемостта на ресурсите и стоките

- в точка А всички ресурси се използват за производство на стока У;
- в точките В, С, D определено количество от стока У се замества от производство на стоката Х;
- в точка Е всички ресурси се използват за производство на стока Х.

2) Невъзможните варианти за производство на двете стоки – всяка точка извън пределите на кривата ABCDE – напр. точка U.

3) Неефективното използване на ресурсите – всяка точка под кривата на производствени възможности – напр. точка L.

4) Оптималната комбинация на стоките – точките В, С, D са точки на ефективност, на пълно използване на ресурсите. Ако се откажем от определено количество от стоката У, ще получим повече от стоката Х и ресурсите ще се използват ефективно. Икономическата наука обаче не посочва коя е оптималната комбинация, тъй като това е нормативен въпрос (въпрос на икономическа политика).

Кривата на производствените възможности илюстрира и измерва алтернативните разходи. От фиг. 1.1. се установява, че при прехода от т. А към т. В, за да се произведе единица от стоката Х, трябва да се намали производството на стока У също с единица, т.е. алтернативната цена на единица от Х е единица от У. При преход от т. В към т. С алтернативната цена на единица от Х е две единици от У от С към D – три единици и т.н. Наблюдава се нарастване на алтернативните разходи - всяко следващо увеличение на количеството на стоката Х с единица изисква все по-високи алтернативни разходи. Тази зависимост е известна като *закон за нарастване на алтернативните разходи* и той гласи, че за да получаваме по-голямо количество

от дадено благо, трябва да се откажем от нарастващо количество от другото благо. Причината за проявлението на този закон е различната пригодност на ресурсите за производство на дадена стока – като правило увеличението на производството на една стока изисква използването на ресурсите с все по-малка ефективност.

Границата на производствените възможности може да се изменя под въздействието на промени в количеството и качеството на ресурсите и при усъвършенстването на технологиите. Тя може да се използва за илюстрация на икономическия растеж и в този случай изместването е надясно. Ограничаването на икономическия потенциал (намаление на населението в трудоспособна възраст, намаляване на стоките с производствено назначение и др.) предизвиква изместване на границата на производствените възможности наляво. Това означава, че икономиката е в рецесия – обемът на произведената продукция е намалял.

1.4. МЕТОДОЛОГИЯ, ФУНКЦИИ И РАЗДЕЛИ НА ОБЩАТА ИКОНОМИЧЕСКА ТЕОРИЯ

Методологията на икономическата наука е съвкупност от подходи и аналитични инструменти за изучаване на икономическите явления.

Етапите на икономическото познание включват:

1. Откриване и събиране на факти за конкретни икономически проблеми (емпирична икономическа наука).
2. Извеждане на принципи, теории (икономическа теория).

Този етап може да се реализира чрез два метода:

- а) чрез метода на индукцията – принципите се извеждат на основата на фактите;
- б) чрез метода на дедукцията - основава се на движение на познанието от общото към частното, от теорията към фактите.

Индукцията и дедукцията са два взаимно допълващи се метода на изследване.

3. Икономическата политика (приложна икономическа наука) - на основата на разкритите и анализирани принципи и теории се разработва и провежда определен вид икономическа политика.

Основните инструменти на икономическия анализ са:

- *Абстракцията* – чрез нея се отделя същественото от несъщественото в икономическите процеси, обобщават се и се привеждат в рационална форма фактите и явленията.
- *Моделите* – те са представените в абстрактна форма основни черти на теорията, мислено изображение на реалността. С тях се описват, обясняват и прогнозираат икономическите явления и процеси. Икономическите модели могат да бъдат математически, словесни и

- графични.
- Допускането (уговорката) "при равни други условия" – използва се при извеждането на зависимости между няколко променливи. За да се разкрие характера на връзката между зависимостите в чистия им вид, обект на анализ са само две от тях, а останалите се приемат за неизменни. Например върху количеството на търсенето влияят цената на съответната стока, цените на другите стоки, доходът на потребителите, модата и т.н. Ако те се разглеждат едновременно, не може да се отдели влиянието на всеки фактор. Затова за целите на икономическия анализ се приема, че всички фактори са неизменни, с изключение на един.

Общата икономическа теория изпълнява няколко основни функции – познавателна, методологическа и практическа.

Познавателната функция се състои в анализа на основните характеристики на икономическите процеси – в подбора на фактите, прилагането на подходящите методи за тяхното анализиране и умението да се правят правилни изводи.

Методологическата функция на общотeorетичната икономическа наука се проявява във връзката и взаимодействието и с другите икономически науки (функционални, отраслови и историята на икономическите теории). *Практическата функция* се изразява във възможността икономическите знания да се превърнат в рационално икономическо поведение на всички икономически субекти, в основа за ефективно управление на икономическите процеси. Икономическите функции са неразривно свързани помежду си.

Общата икономическа теория включва два основни раздела.

Микроикономиката обхваща анализа на поведението на първичните икономически единици – потребители, домакинства, фирми. Основни области на изучаване са потребителското търсене и поведение, производствените решения на фирмите, икономическо поведение при различни пазарни структури, ценообразуване на производствени фактори.

Макроикономиката изучава поведението на икономиката в нейната цялост. Обект на макроикономическия анализ е поведението на икономическите субекти агрегирани в четири основни сектора - сектор на домакинствата, бизнес сектор, правителствен (държавен) сектор и външноикономически сектор. Използват се агрегатни величини, отчитащи състоянието и динамиката на националното стопанство – брутен вътрешен продукт, национален доход, съвкупно търсене и съвкупно предлагане, равнище на цените и др.

Двата раздела микро- и макроикономика в единството си изграждат съвременната икономическа наука.

В зависимост от характера на изводите и оценките, които се правят в икономическата наука, се разграничават позитивна и нормативна икономическа теория.

Позитивната теория се основава на фактите и извежданите от тях икономически принципи и теории. Тя фокусира своето внимание на връзките между процесите и фактите, търсейки закономерностите между тях. Нейните изводи могат да бъдат проверени, потвърдени или отхвърлени. Позитивно твърдение е например: "Средногодишният темп на инфлация след въвеждането

на валутния борд (до 2004 г.) е по-малък от 6%."

Нормативната теория използва оценъчни съждения за това какво "трябва", "нужно е", "необходимо е" да се направи. Нейните твърдения не могат да бъдат проверени, тъй като се основават на морални и политически възгледи. Тези твърдения се появяват когато трябва да се прави обосновка на икономическата политика. Например "Трябва ли да се допусне нарастване на безработицата, за да се забави темпа на инфлацията?" или "Необходимо ли е държавата да въведе плосък (пропорционален данък), за да се увеличат данъчните приходи?"

Основни понятия

- основен икономически проблем
- потребности
- ресурси
- алтернативни разходи
- ефективност
- какво, как, за кого да се произвежда
- граница на производствените възможности
- функции на икономическата наука
- микро- и макроикономика
- нормативна и позитивна икономическа теория
- абстракция
- модели
- допускането "при равни други условия"

БЕЛЕЖКИ

1. Кейнс Д. Обща теория на заетостта, лихвата и парите. София, 1993, с. 441-442. ([обратно](#))
2. Самуельсон, П., Нордхаус, В. Экономика. Москва, 1999, с. 48. ([обратно](#))

Приложение 1.1.

АДАМ СМИТ И ЛИБЕРАЛНИЯТ РЕД

Адам Смит (1723-1790) е роден в гр. Киркалди, Шотландия. На четиринадесетгодиши постъпва в университета в Глазгоу, където изучава философия, логика, математика. Завършил е и университета в Оксфорд и е един от най-образованите хора на своето време. Двадесет и пет годишен започва да чете лекции по риторика и литература в Единбург, а през 1755 г. оглавява катедрата по нравствена философия в университета в Глазгоу. През 1759 г. издава първата си книга "Теория на нравствените чувства", която му носи известност сред интелектуалните кръгове.

Смит никога не е слушал и чел лекции по икономика. Във времето, в което той живее, още не е имало икономисти. Започва да се занимава с икономика при

пътуването си из Франция като възпитател на дете на богат английски аристократ. Там се среща с Волтер, Русо и Франсоа Кене. За да "убие скуката", започва да пише книгата, която му донесе най-голямото и трайно признание. С публикуването през 1776 г. на "Богатството на народите" се поставя началото на систематичното изложение на принципите на пазарната икономика. Счита се, че с тази книга политическата икономия се е превърнала в истинска наука. С нея Смит отхвърля много възгледи за икономиката – от погрешните представи на меркантилистите за ролята на търговията в създаването на богатството до ограничените идеи на физиократите за земята като единствен източник на стойността. Той поставя в центъра на теорията си "икономическия човек" (*homo oeconomicus*). Той пише: "Ние очакваме своя обяд не от благоволенieto на месаря, пивоваря или хлебаря, а от ревнивото им отношение към собствените им интереси. Ние се обръщаме не към тяхната хуманност, а към техния хуманизъм" ("Богатството на народите" – с. 16).

Смит въвежда в икономическата наука метафората "невидима ръка" (*invisible hand*), с което признава съществуването на независими от човека сили, които направляват действията на индивидите. Това са пазарните сили – търсене, предлагане, свободна конкуренция. Взаимодействайки помежду си, те поддържат пазара в равновесие. Противопоставя се на държавната намеса в икономиката. Възприема либералния принцип "*laissez – faire*" и последователно го обосновава и защитава. Това не означава, че отхвърля държавната интервенция изцяло. Допуска я при осигуряването на националната сигурност, правосъдие и обществените услуги – пътища, образование и др.

Смит вярва в предимствата на свободната търговия и не приема ограниченията както във вътрешната, така и в международната търговия. Счита, че от това ще спечелят предимно обикновените хора и жизненият им стандарт ще се повиши.

"Адам Смит е известен вече два века. С какво го запомняме? През най-революционния век на западната цивилизация, когато гърмът на социалното въставане, интелектуалното надигане и експлозивния икономически растеж стряскат по-слабите хора, Адам Смит дава на хората ред. Той не изобретява пазар; нито пък е изобретил икономикса. Но научи света, че има пазар и икономикс"

Източник: Т. Бухолц. Живи идеи от мъртви икономисти. С., 1993, с. 54.

ЗА САМОПОДГОТОВКА

Въпроси

1. Посочете основните школи и направления в икономическата наука.
2. Как бихте определили предмета на икономиката?
3. Кои са основните икономически проблеми. Охарактеризирайте ги.
4. Опишете процеса на взаимодействието между производство и потребности и го илюстрирайте с подходящи примери.
5. Какво разбирате под термините макро- и микроикономика?
6. Кои са основните функции на икономическата теория.
7. Избройте и опишете методите за анализ на икономическите явления.
8. Кои са алтернативните разходи за обучение в колеж?

9. Посочете кои от следните твърдения се отнасят към микроикономиката и кои към макроикономиката:

- инфлацията в България през 2002 г. е 5,6%;
- фирма X през 2003 г. е получила 150 000 лева печалба;
- брутният вътрешен продукт на България през последните 6 години расте с устойчиви темпове;
- лошите атмосферни условия влияят пряко върху производството на селскостопански продукти.